

дещо вищими показниками патріотичної спрямованості діяльності і, разом з тим, більш високою здатністю до педагогічної роботи; наявністю значно більшої схильності до пошуку індивідуального підходу до курсантів; значно вищою об'єктивністю та здатністю сприймати курсанта таким, яким він є, а не таким, яким хотів би його бачити курсовий офіцер.

На підставі зазначеного були надані такі рекомендації командному та науково-педагогічному складу щодо психолого-педагогічного забезпечення підвищення їх культури взагалі та патріотичної, безпосередньо: оволодіння новими виховними технологіями, що бережуть психіку молодої людини, індивідуальний підхід в організації того чи іншого виду діяльності; оволодіння курсовими офіцерами гуманною педагогічною позицією, що ґрунтується на знанні закономірностей поведінки, на новій філософії виховання; оволодіння ефективними методами проведення патріотичних заходів, індивідуальних бесід, стимулю-

вання патріотичної активності.

Таким чином, підвищення культури командного та науково-педагогічного складу є одним із напрямів реалізації системи патріотичного виховання майбутніх офіцерів міліції. Умовами реалізації цього напрямку є: урахування принципів андрагогіки; налагодження тісної взаємодії між курсовим офіцером та підлеглими; систематизація роботи щодо підвищення патріотичної культури командного та науково-педагогічного складу.

Отже, педагогічна діяльність взагалі та педагогічна діяльність в органах внутрішніх справ, зокрема, має свої професійні й психологічні особливості. Вона належить до складних соціономічних професій, це потребує вивчення та узагальнення існуючих наукових джерел, а також теоретичної та практичної розробки проблеми підготовки курсових офіцерів до виховної роботи в курсантському середовищі - це і є перспектива подальшого наукового пошуку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яворська Г.Х. Педагогіка для правників: Навчальний посібник / Г.Х. Яворська. – К. : Знання, 2004. – 304 с.
2. Андросюк В. Г. Психологія слідчої діяльності / В.Г. Андросюк : [навч. посіб.]. – К. : Укр. акад. внутр. справ, 1994. – 106 с.
3. Юридична психологія : підручн. [для студ. юрид. вищ. навч. закл. і фак.] / [В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, Я. Ю. Кондратьєв та ін.] / (за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва). – К. : Видавничий Дім "Ін Юре",

1999. – 352 с.

4. Дзежжик О.В. Засоби мінімізації та профілактики негативних наслідків психологічної напруженості у діяльності викладачів навчальних закладів МВС України / О.В. Дзежжик // Юридична психологія та педагогіка. – 2008. – №2. – С. 44-53.

5. Яворська Г.Х. Риторичні вміння правників: теоретико-методичний аспект: [монографія] / Г.Х. Яворська, С.В.Тягнирядно. – Одеса, 2009. – 188 с.

Подано до редакції 23.01.13

УДК 378.126

Г. Х. Яворська

ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Автор статті розкриває теоретичні засади підготовки магістрів до педагогічної діяльності у вищій школі.

Ключові слова: магістр, магістратура, освітньо-кваліфікаційний рівень, вища школа.

Актуальність дослідження. Єдність освіти й виховання в навчально-виховному процесі магістратури забезпечується за умови задоволення інтересів, освітніх запитів і мотивів, які й спрямовують навчально-пізнавальну та дослідницьку діяльність магістрів. Практично вся діяльність магістрів здійснюється опосередковано через сприйняття того, з чим вони мають справу: мислення, уява та інші психічні процеси. Ці процеси, на думку І.Д. Бека, Л.С. Виготського, С.Д. Максименка, внутрішньо керуються, стимулюються, збуджуються певними мотивами, бажаннями, переконаннями та ідеалами [1-3].

Ми поділяємо думку науковців про те, що глибоке осмислення та засвоєння теоретичного матеріалу

"не може здійснюватися успішно, якщо не розвинутий інтерес і потреба в знаннях" [3].

За такого підходу справжня єдність освіти і виховання в будь-яких її проявах передбачає такі освітні цілі, котрі своєю спрямованістю відповідають завданням формування різнобічно розвиненої особистості, активності в діяльності й поведінці магістрів. Вирішальною силою, що стимулює розумову діяльність, за словами С.Д.Максименка, є ставлення до неї: стан зацікавленості, відповідальності, радості та успіху, впевненості в досягненні результатів, стан вольової напруги. Ці стани стимулюють, спрямовують і регулюють пізнавальні процеси засвоєння знань [3].

У процесі дослідження нами зроблено припу-

щення про педагогічну доцільність зміни парадигми освіти, що передбачає переорієнтацію форм та методів її організації, які б відповідали особливостям сучасної соціокультурної ситуації і завданням оновлення професійної освіти. Ми націлюємо магістра з його потребами, мотивами, бажаннями, інтересами, переконаннями, ідеями й ідеалами, самосвідомістю та спрямованістю на обраний ним вид діяльності. Здобуті знання, інтелектуальні уміння і навички забезпечують основу і шляхи формування особистості. Тому навчально-виховний процес магістратури має бути насичений такими активними організаційно-педагогічними формами та методиками, які дозволяли б магістру в творчій і, головне, комфортній атмосфері реалізувати свій внутрішній потенціал.

Досягнення цієї мети потребує модернізації теоретико-методичних засад вищої освіти, її структурно-організаційної перебудови. Вища освіта (педагогічна, юридична, економічна) виконує особливу, ключову функцію у формуванні сучасної людини, її інтелектуального та духовного потенціалу.

Мета статті – окреслення теоретичних засад підготовки магістрів (педагогіки, права, економіки) до педагогічної діяльності у вищій школі; **основне завдання** – визначення сутності та обґрунтування наукових основ педагогічної освіти магістрів.

Виклад основного матеріалу. Актуальність дослідження проблеми визначається сукупністю чинників: по-перше, необхідністю підвищення рівня професіоналізму педагогічних кадрів. Педагогічна освіта магістрів стає необхідною умовою зростання професіоналізму фахівців. На етапі стрімких суспільно-трансформаційних процесів ця галузь неперервної освіти набуває загальнонаціонального значення. По-друге, саме така постановка проблеми викликана необхідністю розв'язання соціально-педагогічних суперечностей між потребами педагогічної науки в об'єктивному осмисленні історичного досвіду становлення й розвитку магістратури в системі педагогічної освіти і досягнутим рівнем дослідженості проблеми та необхідністю прогнозування тенденцій розвитку національної системи ступеневої педагогічної освіти. Необхідність підвищення педагогічного професіоналізму магістрів спричинена також новими підходами до освіти, згідно з якими в центрі педагогічного процесу постає особистість як найвища цінність суспільства.

По-третє, об'єктивна необхідність у здійсненні такого дослідження зумовлюється необхідністю розвитку педагогічної науки, аналізу негативних тенденцій у повній педагогічній освіті та виявленні їх причин, що передбачає розкриття багатогранного й складного процесу осмислення конкретних напрямів розвитку ступеневої педагогічної освіти й визначення на цій основі шляхів її удосконалення. Реалізація завдань поліпшення професійної підготовки магістрів значною мірою залежить від рівня наукового пізнання шляхів та засобів удосконалення повної педагогічної освіти, що, у свою чергу, неможливо без аналізу су-

часної професійно-педагогічної освіти.

Інтегрування української педагогічної освіти в загальноєвропейський та світовий освітній простір вимагає усвідомлення засад і принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки викладачів вищих навчальних закладів. Перехід вищої школи до ступеневої системи освіти передбачає оновлення змісту, форм і методів педагогічної підготовки магістрів як фахівців найвищого кваліфікаційного рівня, які в майбутньому поновлять склад науковців з різних галузей науки та викладацький корпус вищих навчальних закладів, спеціалізованих середніх навчальних закладів із поглибленим вивченням окремих предметів, гімназій, ліцеїв, коледжів.

Вивчення науково-педагогічної літератури та практичної діяльності університетів дає нам підстави для висновку, що теорія і методика педагогічної освіти магістрів залишається недостатньо розробленою з точки зору потреб нової педагогічної реальності. В Україні магістратура знаходиться на етапі становлення. Нині фактично не існує цілісної концепції педагогічної підготовки магістрів. Практичний стан справ у цій галузі не задовольняють потреби педагогів і держави.

Магістр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особистості, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра або спеціаліста здобула повну вищу освіту, спеціальні вміння та знання достатні для виконання завдань та обов'язків інноваційного характеру (стаття 1) [4].

Оволодіння педагогічними знаннями, уміннями та навичками - важлива умова формування педагогічної культури викладача вищого навчального закладу будь-якого профілю. "Посади педагогічних і науково-педагогічних працівників можуть обіймати особи з повною вищою освітою, які пройшли спеціальну педагогічну підготовку" (стаття 48, п. 1) [4].

Зазначене дає підстави для формування мети, змісту, обсягу і завдань педагогічної підготовки магістрів. Суттєві перетворення суспільного життя сприяють змінам у системі освіти щодо формування особистості майбутнього фахівця, здатного самостійно і вільно орієнтуватися в інноваційній діяльності. Цілком природно є виникнення інтересу до підготовки магістрів у системі вищої освіти, підвищення уваги до їх розвитку, формування педагогічної майстерності і компетентності. Вивчення історичного досвіду розвитку педагогічної освіти та результати аналізу сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить про наявність позитивних зрушень у підготовці викладачів вищих навчальних закладів.

Дослідження О.А. Абдуллої, Ф.Н. Гоноволіна, С.В. Кондратьєвої, В.О. Крутецького, Н.В. Кузьміної, Ю.Н. Кулюткіна, І.Я. Лернера, А.К. Маркіної, Л.М. Мітіної, В.О. Сластьоніна, О.І. Щербакова розкривають особливості педагогічної діяльності та особистості викладача, що впливають на пошук нових перспективних підходів до підготовки майбутнього викладача в системі вищої освіти. В останні роки активно розроб-

ляється концепція університетської педагогічної освіти (А.М. Алексюк, Л.Г. Коваль, Л.С. Нечпоренко, В.В. Сагарда), досліджується методологія та історія педагогічної освіти в Україні і закордоном (О.В. Глузман, В.І. Луговий, В.К. Майборода, Л.П. Пуховська), здійснюється пошук шляхів підвищення результативності підготовки студентів магістратури (О. Мороз, В. Мороз, З. Сліпкань, В.І. Бондар, В.С. Берека) [5].

Педагогічна освіта магістрів розглядається нами як багатофункціональний, відкритий, самостійний, своєрідний цикл педагогічної освіти, який має свої функції, мету, зміст, форми та методи, функціонує шляхом реалізації складних організаційних та змістово-процесуальних зв'язків.

Педагогічна підготовка магістрів виступає в органічній єдності загального, особливого й індивідуального. Суть загального полягає у відображенні здобуття вищої освіти і є складовою означеної системи; суть особливого – у специфіці, зумовленій особливостями майбутньої професійної інноваційної діяльності, необхідністю поєднання фахової, педагогічної та науково-дослідної діяльності; як індивідуальне відображає залежність підготовки від індивідуальних особливостей, рівня знань, інтересів, нахилів.

Педагогічна підготовка студентів магістратури повинна сприяти розвитку здібностей до інноваційної діяльності, до оволодіння інформаційними технологіями, до комунікації (спілкування з колективом і різними категоріями студентів). В основу підготовки магістрів мають бути покладені індивідуальна і дослідницько-орієнтована парадигми. Результатами професійного саморозвитку має стати готовність магістра до педагогічної діяльності, що включає такі компоненти: цілемотиваційний (забезпечує спрямованість на особистісно-професійні зміни, і перш за все, на формування педагогічної спрямованості); змістовий (передбачає розробку системи особистісно набутих знань щодо механізмів професійно-педагогічної діяльності та саморозвитку: майбутній педагог має засвоїти систему понять, концепцій, що розкривають сутність особистісно зорієнтованих технологій, особистісно – професійної рефлексії, отже продуктом його педагогічної підготовки мають бути персоналізовані педагогічні знання, вміння і навички); операційний (включає систему шляхів, способів, прийомів здійснення педагогічної, науково-дослідницької діяльності та самовдосконалення); інтегративний (передбачає формування вміння проектувати програму самовдосконалення своєї особистості та студента); аксіологічний (включає в себе вміння формувати людські та загальнолюдські цінності); світоглядний (вміння створювати власну педагогічну концепцію).

Теоретичну основу концепції педагогічної підготовки магістрів становлять праці українських та зарубіжних учених із проблем: філософії неперервної освіти (В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.С. Лутай); неперервної освіти (П. Бертальген, Х. Дейва, А. Делсон, Р. Кідд, З. Фор, Т. Хюген); системного аналі-

зу (В.Г. Афанасьєв, М.С. Каган, В.П. Кузьмін); теорії формування особистості в різних педагогічних системах (А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський); теорії освітніх систем та їх розвитку (А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанський, В.П. Беспалько, Б.С. Гершунський, С.У. Гончаренко); професійної підготовки вчителя (О.А. Абдуліна, Є.С. Барбіна, О.В. Глузман, О.А. Дубасенюк, В.І. Лозова, О.М. Пехота, О.Я. Савченко, С.О. Сисоєва, Г.В. Троцько тощо); вищої педагогічної освіти (Є.П. Белозерцев, В.І. Луговий, В.О. Сластьонін, А.І. Щербаков); підготовки вчителя в зарубіжній школі (Б.Л. Вульфсон, М.Ю. Красовицький, М.П. Лещенко, З.О. Малькова, Н.Г. Ничкало, Л.П. Пуховська, О.В. Сухомлинська); професійної адаптації й морально-правової відповідальності вчителя (Г.П. Васянович, О.Г. Мороз, Є.М. Павлютенков, Р.І. Хмелюк); психологічної підготовки педагогів (Г.О. Балл, С.Д. Максименко, В.А. Семиченко, Т.С. Яценко тощо); організації навчального процесу в педагогічних навчальних закладах (С.І. Архангельський, В.А. Козаков, Т.І. Сушенко та ін.); оптимізації навчання й розвитку особистості (Л.В. Занков, М.М. Поташник, Г.І. Щукіна); андрагогіки (А.О. Деркач, С.І. Змейов, Н.В. Кузьміна, Л.Є. Орбан, Л. Турос).

На основі цієї концепції та одержаних результатів теоретичних засад нами розроблена навчальна програма з педагогіки для освітньо-кваліфікаційного рівня "Магістр", що базується на пріоритетних напрямках розвитку сучасної педагогіки та навчальний посібник "Основи акмеології", який був рекомендований Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для студентів вищих навчальних закладів і пройшов апробацію у вищих навчальних закладах України (Міжнародний гуманітарний університет, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського).

Подальшого вивчення потребують питання щодо виявлення:

- спадкоємності та наступності у підготовці педагогів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; змісту, форм, методів підготовки студентів магістратури; співвідношення змістового компоненту педагогічної підготовки випускників класичних та педагогічних університетів освітньо-кваліфікаційного рівня фахівців (бакалавр, спеціаліст, магістр);

- технології підготовки магістрів до інноваційної діяльності.

За цих умов особливого значення набуває створення якісно нової системи організації фахової і професійної підготовки магістратури, яка озброїть майбутнього викладача вміннями інтегрувати спеціальні, психолого-педагогічні, методичні й дидактичні знання в нестандартних ситуаціях професійної діяльності та застосовувати наявний досвід для особистісного саморозвитку і самовдосконалення. Це потребує принципово нового змісту, методів і форм педагогічної підготовки, метою якої є формування особистості студента магістратури як педагога-професіонала вищої школи, здатного самостійно і творчо мислити.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: [наук.-метод. посіб.] / І.Д.Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский // Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии / под ред. И.И.Ильсова – 1980. – С. 49-53.
3. Максименко С.Д. Психологія проблемного навчання / С.Д. Максименко. – К.: Знання, 1978. – 47 с. – (Серія 6, педагогіка, № 9).
4. Закон України "Про вищу освіту": наук.-практ. коментар /за заг. ред. Кременя В.Г. – К., 2002. – 323 с.
5. Берека В.Є. Фахова підготовка магістрів з менеджменту освіти: [монографія] / В.Є. Берека. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 482 с.

Подано до редакції 11.02.13